

FRANC MILČINSKI:

Gašpar, Mihec in Baltazar.

Ilustroval Ivo Erbežnik.

(Dalje.)

6. KRTAČA, MUREN IN DUDA.

daj so stali trije kralji pred hišo na cesti.

Skupna nevarnost jih je bila združila. Gašpar je pozabil, da se je branil Mihca v svoj vojaški zbor, niti Baltazarja z dudkom ni več zaničeval, vsi trije so se složno in po bratovsko držali za roke.

Gašparju ni dalo, da se ne bi pobaňal: „Jaz se nisem nič bal.“

Mihec seveda ni smel zaostati v hrabrosti: „Jaz tudi ne. Kah bhcnil sem psa.“

„Saj ni bil pes,“ je rekel Gašpar, „bil je tigerrr.“

„Dva tigha sta bila,“ je hitel popravljal in stopnjevat Mihec, „pet tighov.“ —

Po cesti je prihajal vojak. Gašpar ga vojaški pozdravi.

„Oho,“ se ustavi vojak, „kdo ste pa vi trije?“

„Mi smo sveti trrrrije krrralji,“ odgovori Gašpar.

„Jaz tudi,“ doda Mihec.

„Kjali,“ je ponovil Baltazar mali.

„Hohoho,“ se je smejal vojak, „kam vas pa pelje pot, čestiti sveti trije kralji?“

„V vojno grrremo,“ je povedal Gašpar.

„Jaz tudi,“ je pritrdil Mihec.

„Gjemo,“ je pritrdil Baltazar mali.

„Sveti trije kralji pa v vojno?“ se je grohotal vojak. „Ali ste mi čmrlji! Sveti trije kralji spadajo v oltar, pa ne v boj. Ne bo nič! Vas ne vzemo v vojake. Svetih treh kraljev že ne.“ Smejoč se je hitel naprej.

Gašparja so poparile vojakove besede.

„Veš kaj,“ se je oglasil Mihec, „svetih theh khaljev ne vzamejo, je hekel vojak.“

Pa se je Gašpar hitro spomnil: „Saj nismo sveti trrrrije krrralji, samo njih imena imamo. Pa si lahko izberrremo drrruga imena.“

„Kateha?“ je vprašal Mihec.

„Jaz že vem, katerrra,“ je odgovoril Gašpar. „Mi smo Krrrtača, Murrn in Duda. Tako nam pravi atek.“

Pokazal je na desno plat: „Tam je vojna, tja grrremo.“

Mihec je ugovarjal: „O, ne! Veš kaj? Vojna je tam.“ Pokazal je na levo: „Na to sthan ghemo.“

„Na to strrrran!“ je gnal Gašpar. „Vojak je šel na to strrrran. Kamorrrr je šel vojak, tam je vojna.“

Mihec je vztrajal pri svoji: „Nak, na to sthan! Veš kaj, vojak ni šel v vojno, ampak je že phihajal nazaj. Saj je imel kolajno. Phihajal je od te sthani!“

„Na to strrrran!“ — „Na to sthan!“ — in sta se tja pa sem trgala za roke.

Pa je Gašpar podstavil Mihcu nogo, da je Mihec padel. Mihec je zavekal, Gašpar pa je rekel: „Vidiš, to je bila božja kazen, kerrr si tako trrrrmast.“

Potem so krenili na desno plat, kamor je hotel Gašpar.

7. PRVI SPOPAD S SOVRAŽNIKOM.

Po cesti so korakali gospodje Krtača, Muren in Duda.

Prvi opasan s sabljo, na rami puško, na glavi vojaško čako, ponosen kakor general. Pa ni bil general, ampak majhen pobič.

Drugi, črnih oči in las, tudi po licu umazan in črn kakor zamorček. Pa ni bil zamorček, ampak prvega pobiča bratec.

Tretji je imel v ustih imenitno smodko, pa smodka ni bila smodka, ampak dudek.

In gospodje, ki so korakali po cesti, niso bili gospodje Krtača, Muren in Duda, ampak trije kralji, naši mali prijatelji Gašpar, Mihec in Baltazar.

Prišli so do vogala. Pred njimi se je razprostiral prostorni trg, cesta se je cepila na več strani, sredi trga so bili nasadi, med njimi so se križali drevoredi.

Gašpar je rekel: „Tukaj za vogalom se pričenja tuja dežela. Tukaj ne govorijo več slovenski.“

Mihec je pritrdil: „Veš kaj? Tukaj govohijo laški.“

Gašpar ga je zavrnil: „Ti nič ne veš. Tukaj govorrrre nemški. Jaz znam nemški.“

Mihec je rekel: „Jaz tudi.“

Pred prodajalnico se je rinila gneča ljudi, ob strani je stal policijski stražnik, bil je kosmatega lica, na glavi je imel svetlo čelado, na suknji svetle gumbе.

Mihec se je zgenil in se plah pritisnil k starejšemu bratcu: „Glej, sveti Miklavž!“ Štel je stražnika za sv. Miklavža in se ga je bal. Imel je slabo vest. Zakaj pri zadnji obdaritvi ga je bil sv. Miklavž oštel zaradi jokavosti in še zaradi krivoverstva, ker je v križčku izpuščal Sina: „V imenu Očeta, Duha. Amen.“ Zavedal se je, da od tedaj še ni opustil nobene teh napak, zato se je bal.

Tudi Baltazar mali je strmel v stražnika. „Miklavž!“ Toda se ni bal sv. Miklavža, ampak ga je ljubil, ker mu je bil prinesel jabolko, par čreveljčkov in ropotuljico.

Gašpar je možato poučil mlajša dva bratca: „To ni sv. Miklavž. Še parkelj ni. Ampak je policaj. Nič se ga ne bojim. Vprašal ga bom po nemški, jaz znam nemški.“

Moško je stopil k stražniku, ga pocukal za rokav in ogovoril: „Gospodšprle policajšprle, kješprle grešprle potšprle v vojnošprle?“ Tako je znal nemški.

„Kaj?“ je rekel stražnik, „kako? Pod nosom so še mokri, pa se bodo že norca delali iz policaja?“

Očitek gospoda stražnika je bil vsaj deloma krivičen. Trije kralji niso bili mokri pod nosom, vsi že ne. Le Mihec je prodajal svečo in pa Baltazarju je kukal golobček iz nosa, toda bil je čisto majhen, majcecan.

Stražnik je meril vse tri s strogimi pogledi: „Glej jih, sami se potikajo po cesti! Kdo ste pa, vi ptiči?“

„Mi nismo ptiči,“ je odgovoril Gašpar, „mi smo Krrrtača, Murrn in Duda.“

„Kaj? Kdo?“ je rohnol policaj, se sklonil in se bolj in bolj bližal z režečim licem trem kraljem, kakor da jih hoče pri tej priči pohrustati.

Gašpar je obledel in Mihec je bruhnil v jok tako strahovito, kakor da mu gre za kožo.

Baltazar mali pa je dobrosrčno pobožal hudega stražnika po kosmatem licu. „Miklavž! Si kaj moj?“ ga je vprašal in da ga potolaži, mu je ponudil svojo imenitno smodko: „Ná dudo!“

Gneča ljudi pred prodajalnico je prasnila v smeh, stražnik se je obrnil proti njim: „Tiho! Mir!“ Tačas pa je Gašpar hitro potegnil bratca dva za sabo in so zbežali.

8. DRUGA BITKA.

Gašpar se je ozrl in ko ni več bilo videti stražnika, se je odduškal in je rekel: „Ali smo ga! Ni se upal za nami. Nič se ga nisem bal.“

„Jaz tudi ne,“ se je pridružil Mihec.

„Jaz sem imel puško,“ se je ponašal Gašpar. „Drrrugače bi nas bil prrremagal in vsi trrrije bi bili ujetniki.“

„Veš kaj?“ je povedal Mihec, „ujetniki imajo kape, tako-le šihoke kape. Jaz bi imel tudi tako šihoko kapo.“

„Ampak,“ je nadaljeval Gašpar, „jaz sem vzel z rrrame puško in sem ustrrrrelil — bum! In je karrr padel. Še dva sta padla. Vsi so padli. Vsi sovrrražniki so padli. In ena hiša se je podrrrla.“

„Dve hiši sta se podhli,“ je popravil Mihec; kar oči so mu žarele od slavnega spomina.

„In cerrrkev tudi,“ je dodal Gašpar. „Vse mesto se je podirrralo in gorrrrelo, jaz sem pa tako-le merrril in strrrreljal — bumbumbum, bumbumbum, bumbumbum!“

„Jaz sem tudi stheljal,“ je rekel Mihec.

„Ti nisi strrrreljal,“ ga je zavrnil Gašpar, „saj nisi imel puške.“

Mihca je zbolelo, da mu brat zavida vojno slavo. „Daj sem puško!“ je zahteval. Oberoč je zgrabil puškino kopito.

Gašpar je branil svoje imenitno orožje. „Ne dam je. Moja je!“

„Moja je!“ je zavekal Mihec.

„Moja!“ je kričal Gašpar in je Mihca sunil s kopitom.

„Moja!“ se je drl Mihec. Krčevito je držal puško in od togote teptal. Teptal je tudi Gašpar in ko je Baltazar mali videl, da oba bratca teptata, je mislil, da bratca rajata, pa jima je nudil rokci, da ga vzameta v raj, in je veselo zapel: „Hopsasa, talala!“

Tačas pa prileti mimo pobič, za hip postoji, zgrabi puško-palico: „Moja je!“ — Z močnim sunkom jo iztrga obema iz rok in zbeži.

Od sunka sta oba sedla. Sedel je tudi Baltazar mali, ker je menil, da je tako nanesel raj, da je treba sesti.

Gašpar in Mihec sta zavzeta obmolknila. Strmela sta za fantinom, pa je njima že izginil izpred oči.

Gašpar se je pobral prvi. „Prav je, da ti jo je vzel,“ je rekel Mihcu, „to je božja kazen.“

„Saj jo je tebi vzel,“ je odgovoril Mihec. „Saj je bila tvoja.“

„Tvoja je bila. Sam si rrekel, da je tvoja. Zdaj jo pa imaš.“

„Ti je tudi nimaš,“ mu je oponašal Mihec.

„Jaz še ne marrram ne puške,“ je odgovoril Gašpar. „Jaz sem generrral. Generrrali nimajo pušk. Generrrali imajo samo sablje. Generrral mahne s sabljo, pa je bitka dobljena.“

„Jaz sem lačen,“ je rekel Mihec.

„Srrram te bodi!“ ga je okaral Gašpar. „Vojaki niso nikoli lačni.“

9. VOJAK JUNAK.

Na klopi je sedel vojak. Velika srebrna kolajna se mu je bliščala na prsih, solnce mu je svetilo v lice, rahlo se je smehljal in ni bil videti hud.

Gašpar ga je vojaški pozdravil. „Gospod vojak, kje grrre pot v vojno?“

Vojaku se je prijazno nasmejaló lice, segel je proti Gašparju, ga pobožal po obrazu in ga prijel za roko. „Kdo si pa, ljubi moj fantiček?“

„Trrrije smo,“ je povedal Gašpar. „Krtáča, Murn in Duda smo.“

„Jaz tudi,“ se je oglasil Mihec, da ne bi zaostal za bratcem in ne bil kakorkoli prikrajšan. Tudi njemu je segel vojak z božajočo roko po licu in mu pogladil ročico, in ko je Baltazar mali videl, da dajeta oba bratca vojaku roko, jo je dal še on.

„O,“ je rekel vojak, „še en junak!“ Pobožal je še njega po licu. „Kakšno dobroto pa imaš ti v ustecih?“

„Smodko kadi,“ je odgovoril Gašpar.

„Tako je imeniten?“ se je čudil vojak. „Ej, srčki moji ljubljeni!“ Božal jih je zdaj tega, zdaj drugega in solze, debele kakor vinske jagode, so mu polzele po licu.

„Zakaj se jokaš?“ je vprašal Gašpar. „Vojak se ne sme jokati.“

„Vojak ne,“ je del možak. „Ampak joka se atek. Vidiš, dva prav taka-le fantiča sem imel — zdaj nimam nobenega več.“

„Ali sta umrčkala?“ je vprašal Gašpar.

„Umrčkala,“ je potrdil vojak. „Sovražno letalo je metalo bombe, ena je ubila oba, na poti sta bila iz šole. Zdaj sem sam in zapuščen.“

Mihec je zijal z gobčkom in z očmi. „Veš kaj,“ je rekel, „zdaj sta pa angelčka v nebesih. V nebesih je lepo: v nebesih je sveti Miklavž in Božiček in zajček je tudi v nebesih.“

„Ti moj angelček!“ je rekel vojak in privil Mihca k svojemu licu, da je bil še Mihec moker od vojakovih solza. „Kako bi te rad videl, kakšen si! Pa te ne vidim revež slepi.“

„Ali si slep?“ je vprašal Gašpar. Strmel je v vojaka, in od neznane groze mu je zastajala sapa.

„Slep! Neusmiljena krogla mi je vzela vid. Ne ločim dneva od noči. In vas, preljubi moji fantički, ne vidim, le roka mi malo pravi, kakšni ste. Strašna je vojna!“

„Veš kaj,“ je rekel Mihec, „mi ghemo v vojno.“

„Jaz že ne,“ ga je zavrnil Gašpar.

„Jaz tudi ne,“ je odmeval Mihec.

„O, vojna je strašna!“ je ponovil vojak in bridko je ihtel.

Baltazar mali se mu je pritisnil h kolenu. „Kaj moj?“ je vprašal ihtčega vojaka. „Na dudo!“

10. Begunka.

Mimo je prihajala stara ženica. V naročju ji je vekala drobna deklica, v roki je nesla majhno stekleničico, do polovice napolnjeno z mlekom.

Vštric vojaka in treh fantičev je postala.

„Ti pobič mali,“ je dejala, „vojaku daj klobaso, ne dudek! Dudek posodi meni! To-le lužico mleka so mi dali dobri ljudje. Pa nimam ne skodelice ne žličke, da napasem lačno svojo sirotico. Daj mi dudek! Nataknem ga na stekleničico, pa bo pilo revišče; kar trese se, ko vidi mlekec.“

Vzela je dudek, par korakov za klopjo je bil vodnjak, tam je dudek splaknila, že ga je nateknila na stekleničico, in punčka je željno požirala sladko pijačico in globoko sople.

Vojak se je umeknil na klopi, žena z detetom je sedla.

„Pupa,“ je rekel Baltazar mali in čudeč se gledal punčko.

„Kako majceno ima nogico!“ je izjavil Gašpar. Rad bi bil tudi kaj dal deklici, pa ni imel drugega nego vojaško čako in sabljo. Kaj bo čaka in sablja deklici!

„Veš kaj —“ je rekel Mihec in bi bil sila rad povedal nekaj posebno prijaznega, pa je pozabil, kaj.

„Nogico ima, nogico,“ je vzdihnila žena, „čreveljčkov pa ne. Bog se te usmili, kako boš živelo! Mar bi bil še tebe vzela k sebi ljubi Bog!“

„Kje ste doma, žena?“ je vprašal vojak.

„Doma? Nikjer!“ je vzdihnila žena. „Naš dom je porušen. Begunka sem. Ta-le deklica je moja vnuka. Mater ji je ubil tram podirajoče se

hiše. Oče ji je poginil v ujetništvu. Sami sva. Stara sem, pa bi vendar še delala in služila, ali kako naj delam z otrokom?“

Gašparju je bilo tesno pri srcu, pa sam ni vedel zakaj. Vprašal je: „Kako ji je ime, punčki?“

„Jelica,“ je povedala žena.

„Jelica!“ je poklical Gašpar. Pa tudi Mihec ni zamudil poklicati je, in še Baltazarju malemu ni to ime delalo težave, in so vsi trije prežali, ali se jim punčka oglasi.

„Ali že govorri?“ je vprašal Gašpar.

„Baš pričejala je,“ je odgovorila žena. „Mamo je že klicala: Ma-ma! — kakor bi zapojčkala. Še zdaj jo kdaj zakliče. Pa ni, ni mamice, ni, ni atka. — O, otroci, kako ste srečni, ki še imate ljubo mamico in ljubega atka!“

Tako je pravila žena in je srčkala svojo vnuko.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega.

Gašparju se je pričel gubančiti nasek, zatrepala so mu ustna, potem pa je na mah izbruhnil v glasen jok: „E-hehehe, e-hehehe, mamica, mamica, e-hehehehohoho!“

Mihec mu je gledal kratek hip na usta in že je odprl tudi svoja: „E-aa-beee, mamica, mamica, e-aa-beee!“

Brez odloga je sledil njenemu zgledu še Baltazar mali: „Eee-ooo-uuu!“ In je sedel na tla, zakaj sedeč je lažje jokal in temeljiteje nego stoječ.

(Konec prihodnjič.)

Pesem slepca.

O, dnevi,
davni dnevi,
vi ste me odpeljali
kakor ženina v tujino
svatovat. —

Pa prehitela
zlobna me je moč,
v njej otemnela
je pomlad,
vse ceste pred menoj
zbežale
in potopile se
v pretemno noč.

Le po srca stopinjah
sem našel v domovino ...

Skozi srce,
skozi okence
zdaj se zrcali
v globočinah še edino,
kar imam:
to slutnje so
prelepih slik,
ki se rodijo zdaj o dobravi:
to slutnje so
svobodnih sil,
ki se razmikajo
po očetnjavi. —

In v srcu me tolaži dan,
ki me objel je z vso milino.

Tone Gaspari.

God.

Petelin praznuje svoj god,
prijatelji vsi ga častijo,
za mizo pri zvrhanih skledah
z rumenim se zrnjem mastijo.

Pesemco mačji kvartet
po dobrem kosilu zapoje,
ovca, pes, osel in vol
pa voščijo vsak mu po svoje.

Vsi hvalijo ga do nebes,
vsak svojo pomoč mu obeta,
zvenijo navdušeni glasi,
želijo še mnoga mu leta!

Tone Rakovčan.